

placari de generalitate, & connaturalitate actuum supernaturalem respectu iuratum causatum in ordine gratiae superius assignata, hoc tamen minime necessarium est, imò ita respondendo evidenter ostenditur, hanc non esse questionem, nisi de nomine, ut constabit ex solutione sequentis objectionis, qua est praecipuum fundamentum oppositae sententiae.

Dices, ex doctrina Scoti ad actum supernaturalem requiritur concursus Dei specialis, & gratuitus, ut est videre in 1. d. 17. q. 2. H. 1. & 3. d. 2. q. 1. & 4. d. 9. q. 1. & alibi juxta definitionem Conc. Trid. & Araus. ergo visio Dei, quae est actus secundum se maximè supernaturalis, debet fieri à Deo, medio concursu specialis, & indebito, sive gratuito; igitur non potest esse connaturalis intellectui lumine perlustrato, quae enim ratione concursus est indebitus, etiam visio ipsa ad quam datur, est indebita. R. e. respondendo ultimam consequentiam, nam ad visionem Dei datur concursus obiectivus, & is est specialis, ac indebitus, sed tamen comparatus intellectui, vel se solo spectato, vel conjuncto cum lumine glorie, sed tamen immediate; ille autem idem concursus, qui intellectui immediate est indebitus, & qui secundum hanc rationem est supernaturalis, & specialis, comparatus cum habitu luminis glorie, neque est indebitus, quod specialis cum ambo sint in eodem ordine supernaturali, & visio Dei, ad quam datur concursus, sit juxta exigentiam luminis; quare saltem mediate, sicut visio intellectui est connaturalis, ita & concursus Dei obiectivus, quae enim ratio supernaturalitatis in concursu debet attendi in ordine ab habitu, sed solum in ordine ad intellectum immediate spectatum; siquidem intellectus solus est natura, non habitus supernaturalis; quare concursus, cum sit supra exigentiam intellectus immediate spectati, sufficienter erit supernaturalis, & immediate illi debitus, estò mediate sit connaturalis, hoc est, medio lumine habituali, cui est conformis; ex qua explicatione hujus opinionis patet, non adverteat alicui secundum rem, sed tantum in nomine. Dices, homo iustus ad operandum indiget gratia, & speciali Dei concursu, ut Patres docent, & Concilium citat, ergo etiam Beatus ad videndum Deum indiget concursu specialis, & gratuito; ergo visio non erit naturalis, sed supernaturalis intellectui lumine perlustrato. R. resp. quod homo iustus indiget concursu Dei, indebitum suum natura, non autem indebitum habitu gratiae; imò in ordine ad illum est debitus, atque ita concursus ad operationem supernaturalem, qui naturae est indebitus, habitu supernaturali est debitus, & potentiae habitatur, mediante ipso. Dices, si visio est connaturalis luminis glorie immediate, & intellectui perlustrato mediate ergo Beatus praedictus lumine glorie, quae naturaliter Deum videt, ut cecus, cui visus est restitutus, ut arguebat opposita sententia. Negatur consequentia, quia lumen glorie non debetur intellectui secundum se, potentia vero visiva secundum se est debita homini, & consequenter est homini aliquo modo secundum se naturalis, & solum supernaturalis secundum modum, quatenus est confertur post privationem à qua naturaliter non datur regressus.

QUESTIO TERTIA.

De necessitate luminis glorie ad beatam visionem de facto.

Ob supernaturalitatem beatæ visionis questione precedenti demonstratam omnes fatentur, saltem de facto, & regulariter necessarium esse lumen glorie, quo intellectus creatus elevatur ad videndum Deum, quem propriis viribus cum solo generali concursu intuenti non potest; & ob definitionem Conc. Vien. sub Clem. V. quæ habetur in Clementina ad nostrum de Hæreticis, statentur, uterque hoc esse certum certitudine fidei; quoniam verò apud Scholasticos lumen glorie necessarium ad intuentum Deum significare solet habitum quandam supernaturalem per modum qualitatibus permanentis in intellectu beato, à ipsa visione diversum, correspondentem charitati ex parte voluntatis, vocant in quæst. tan hoc lumen glorie, tanquam necessarium à Concilio definitum ad Deum videndum, accipiendum sit per modum habitus, ut communiter solet accipi à Scholasticis, an solum per modum auxilii actualis. Contentendū aliquid Thomistæ in prefato Concilio, tanquam de fide definitum esse hoc lumen glorie esse habitum, & qualitatem permanentem in intellectu Beatorum, ita Cajet. p. 1. q. 12. art. 5. ad 4. Cap. col. 4. d. 46. q. 4. art. 3. Ferraricensis 3. contra gentes c. 54. Thomistarum Antesignani; Alii verò licet concedant, id non esse ibi, tanquam de fide determinatum, dicunt tamen, vel temerarium esse, vel periculosum, & fortè erroneum, talem habitum supernaturalem in beatis de facto negare, supposita definitione Concilii, quod de certitate lumen, eo quod Concilium vocabulum luminis accepit, videtur juxta consuetum modum Scholasticorum, apud quos significat qualitatem permanentem per modum habitus, ita Molina p. 1. q. 12. art. 5. disp. 1. ubi Bannez, & Valécia,

Suarez lib. 2. de attributis negativis lib. 2. c. 12. & Lufitanus l. 9. de Beatitud. q. 4. art. 2. f. v. conc. 5. Alii tandem communitè, & melius dicunt, nec explicitè, nec implicitè esse quiddam ibi de hac re definitum, atque idè nec erroneum, nec periculosum esse illud lumen etiam de facto in beatis, negare per modum habitus, & qualitatibus permanentis. Ratio est, quia Concilium Viennense nullo modo intendit determinare controversiam, quæ antea erat inter Scholasticos, an esset necessarium, lumen per modum habitus, & qualitatibus permanentis, vel potius auxiliii actualis; sed tantum contentum, contra Beguardos, & Beguignas definire, viribus naturæ non posse Deum clari videri, sed esse necessarium Dei gratiam; quod verò id fiat per auxilium, vel per concursu Dei, vel per qualitatem habituales non definit Conc. ita Vasq. disp. 42. Arriag. disp. 7. Amicus disp. 9. sect. 8. qui alios citat, & communiter nostri, Vulp. disp. 23. art. 6. Smifin. trac. 2. disp. 6. q. 4. Faber in 3. disp. 32. c. 2. Arctin. 3. d. 14. q. 1. art. 3. Pofnan. 1. d. 17. q. 3. art. 3. Gallus in 3. d. 14. præclud. 2. disp. 1. sec. 1. & alii extrà scholam quoque, nostram communitè; Addunt tamen major eorum pars, quod licet ex Concilio nihil certi elici possit de necessitate luminis habitualis glorie, nihilominus probabilis esse, de facto admittere in intellectu Beatorum tale lumen per modum habitus, eo quia ita sentiunt major, & melior Scholasticorum pars, atque ita sentiunt etiam ex nostris Vulpes, Faber, Arctinus, Gallus, & alii, atque defendunt, tanquid de mente Scoti; Hoc tamen non obstante tenet adhuc ex alia parte probabilissimè magis de mente Scoti Smifin. qu. 4. cit. nu. 93. lumen glorie non esse quid habituale, sed solum esse actualè Dei cum creato intellectu concursum in substantia supernaturalem; & nu. 53. ait, quod si in Scoti sententia de facto lumen glorie admittit periculosum multitudinem Auditorum, ponentium illud, & Thomistarum exaggerationibus potius, quam quod re vera hęc fuerit vera Doctoris nostri intentio.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid senserit Scotus de lumine glorie.

De mente verò Scoti in hac materia de lumine glorie magna est dissensio Auditorum, quorū, placita diligenter referre Lustitanus lib. 2. de Beatitudine q. 4. art. 1. ubi tandem, & ipse quoque affirmat, Scoti absolute negasse habitum luminis glorie dicēs; Nec dabitur locus in quo simpliciter affirmet, lumen glorie dari in Beatis, si intellectus activè concurrat; & sic passim de Scoto sentiunt Recentiores, qui vel parum accurate Scotum legerūt, vel ex aliorum communi relatione locuti sunt; motus est autè Lustitanus ad hoc judicium ferendū de Scoti opinione ex verbis prefertim Doctoris ad. 49. q. 1. lit. H. ubi postquam docuit, si voluntas sit merè passiva respectu fructivis, charitatis non esse necessitatem ex parte voluntatis, ita scribit, Sed quia secundū scripturā, & fidem habemus ponere charitatem, saltem necesse est, eā ponere in Beato propter operationem eliciendā, lumen autè glorie ad visionem non videtur mihi necesse poni, quia verba significant apud Scoti, non esse de habet in Beatis dari lumen glorie; eū autem loqui secundum legem ordinatam, convincitur ex eo, quia secundum illam loquitur de charitate, unde sicut secundum legem ordinatā ponit in Beatis charitatem (cū tamen apud eū necessaria non sit secundū potentiam absolutā) ita secundum legem ordinatā negat dari lumen glorie; ex quo inferre neque Ovanū percipisse mentem Scoti, dūm ait in 4. d. 49. propof. 7. Scotum nunquam negasse, dari lumen glorie secundum legem ordinatā; neque Vasquez disp. 42. c. 2. dūm asserit, Scoti nihil de hac re definitivè, eteni oppositū patet ex verbis citatis, quāvis in illis non definitur, nisi sub formidine; ita Lustitanus loc. cit. Confirmari potest ex his, quæ loc. cit. immediate subdit dicēs, lumen non esse necessariū, quia ipsi obiectum est lux, & major lux in se, quā quodlibet creatū, addens, imò minis mihi videtur necesse ponere lumen, quāvis specie, sed specie profusus respicit. Et in 3. d. 13. q. 1. v. Respond. non oportet, sub B. ait, non est necessariū ponere aliquē habitū in patria creatū in ipsa anima, quāvis principii videndū, vel tendendū in obiectū, saltem aliū nisi charitatem, & quedā etiā alia loca possent adduci minoris momenti, quibus negat luminis necessitatē, supposito, quod intellectus Beati non activè concurrat ad visionem, sed tantū passivè se habeat, cum apud ipsum non sit necessariū ad visionem recipiendā, & rursum in 4. d. 49. q. 1. c. 11. C. d. inquit, si autè intellectus merè passivus habens se in ratione susceptivi ad actū visionis, eum requiritur propter receptionem solum aliqua forma ex parte intellectus, ut supra ostensum est, tunc non requiritur lumen glorie. Potest hoc totū confirmari ex q. 104. 1. art. 2. §. binc intelligendum est, ubi non agnoscit aliam causam movendi intellectum creatum ad visionem essentia divini, quā ipsam essentia divini mediāte sua voluntate, quæ est virtus illius obiectivi motiva ad extrā, & de lumine glorie nihil meminit. Denique 3. d. 14. q. 1. lit. C. dicit, habitū acquisitū poni in potentia propter defectio-

fectionem, quia est immanens in anima transeunte actus, sed quando actus est permanens, & habet perfectionem actus primi, & secundi, sicut est visio beatifica, non oportet ponere habitum, quem etiam ex aliis capitibus immediate supra excluderet incipiendo à versiculo, itaque potest dici.

Quantum attinet ad Scoti intentionem in hac materia de lumine glorie variè eum exponunt Scotistæ, tam Recentiores, quam Antiquiores, quorum expositiones referet, & rejicit Vulpes disp. 23. ar. 7. concludens num. 15. veramque ingenium Scoti sententiam de lumine glorie esse, de facto ipsam posse lumen prædictum pro habitu creato inherente intellectui acceptum necessariū regulariter, ac de communi lege ad videndum Deum tantum propter duo, ut scilicet presentia Dei obiectiva illi fiat debita, & in ejus potestate constituta, atque etiam ut Deum intuentis, ac perfectius videt, & quidem, quod Scorus tale lumen etiam per modum habitus admiserit, bene probat ex pluribus locis, ex Scoto prolatis, cui quocumque subscribimus; sed quod ejus manus sit afferte intellectui beato presentiam Dei obiectivam, per modum causæ instrumentalis moralis, ut ipse explicat, & quod ad hunc præcipuè finem hoc lumen Doct. admiserit, per modum habitus omnino falsum est, ut ex dicendis constabit. Dicimus itaque verè, ac quidem, quod Scorus de facto lumen admittit in Beatis per modum habitus, & pro hoc clarissimè est se Scoti loca à Vulpio adducta, in 1. d. 17. q. 2. §. ad primum de secunda via in fine, ubi dicit, Nullus negat communiter in gloria habitum luminis glorie in intellectu. Et iste ex parte intellectus potest poni, correspondere charitati ex parte voluntatis, & in 3. d. 14. q. 2. §. in prima questione versic. hic supponendo unum, ait, supponendo, quod intellectus se posse habere activè respectu visionis Verbi, tunc posse dici, sicut ad 4. q. præced. distinctionis dixit, nempe voluntatem indigere habitu charitatis ad eliciendum fructum, quare similiter existimat, intellectum indigere habitu luminis ad eliciendum visionem Dei; & subdit, quod quantum ad receptionem, de qua etiam ibi questio proponitur non videtur simpliciter necessarium concedere. Et 4. d. 49. q. 1. prope finem respondens totū principali, quo probatur, non esse ex parte intellectus principium simpliciter agendi, habitum, sed se agendi, quia si intellectus cum habitu Dei videre potest, etiam simpliciter videre potest sine habitu; Inquit, secundum illam opinionem asserentem, intellectum esse causam activam visionis sine habitu luminis, hominem non habere potentiam, proxima videri Deum, sed remotam, cum habitu autem luminis habere eam propinquam. Ex quibus locis Scotistæ nedum deducunt, Doct. eam de facto admittit lumen glorie habituale, sed modum etiam eundem exponendū, cum illis in locis illud negare videtur, etenim ut constat ex locis nunc aliter, illud negat, supposito opinione, quod intellectus non activè, sed tantum passivè se habeat ad visionem, ita Gallus disp. 1. c. 3. n. 109. & Faber, in 3. disp. 32. c. 2. nu. 1. ubi ulterius addit, quod cum Doct. semper in hoc puncto problematicus fuerit, an causetur visio activè ab intellectu nostro, sicut activè se habeat respectu obiectorum naturalium, an potius se habeat merè passivè, sic pariter problematicus fuit in hoc alio puncto de lumine glorie, an debeat de facto admitti necne; Verum licet explicatio Galli bona sit, & pluribus locis adaptata, in quibus Doct. lumen glorie habituale negare videtur, non tamen omnibus, etenim quibusdam etiam in locis negat lumen glorie, etiam supposito opinione, quod intellectus activè ad visionem concurrat; nam loc. cit. 3. d. 31. negat lumen, quatenus activè ponitur principium videndi Deum, & supposita opinione, quod intellectus activè concurrat ad intellectionem, ut patet legenti textum in eodem 3. d. 14. q. 1. C. §. Respondendo, & deo, eodem sensu illud negare videtur, dicens, si lumen glorie esset principium sufficiens videndi Deum, intellectus naturaliter per ipsum videret, non secus ac naturaliter videt cæcus super, naturaliter illuminatus; & in 4. loc. e. quāvis conel. i. negat lumen ut necessarium ad recipiendum, tamen in concl. negat illud quoque ut necessarium ad agendum; ergo illa communis Scotistarum expositio, licet sit bona, non tamen omnibus locis satisfacit, & quadat Faber quoque hallucinatus est in eo, quod dicit, Doct. fuisse problematicum in puncto, an intellectus activè, vel passivè tantum ad visionem se habeat, nam probabilis semper putavit, intellectum activè se habere ad beatam visionem, ut patet in 3. d. 24. loquens de intellectu animæ Christi, & quolib. 15. & alibi frequenter, ex quo etiam sequitur, probabilissimè opinatum esse, quod de facto datur lumen habituale in mentibus Beatorum.

Quare præfat dicere pro expositione locorum Doctoris, in quibus lumen glorie negare videtur, quod utique, ut plurimum loquitur supposita opinione, quod intellectus passivè se habeat ad visionem, nam ut postea videbimus, non est necessarium, ut dispositio ad visionem recipiendam; & si interdum negat illud ut principium activum visionis, supposita opinione, quod intellectus activè ad visionem se habeat; hoc non negat

simpliciter, & absolute, sed in sensu Thomistarum, & aliorum illud ponentium necessarium ad simpliciter videndum, tanquam sit causa totalis visionis ex parte intellectus, sique illi tota, & adæquata ratio agendi, aut quod concurrat activè per modum speciei impressæ, ac veluti se tenens ex parte obiecti, quo fiat actu visibile, vel quod potentiam juvet ad magis expeditè visionem eliciendam, aut ad obtinendum aliquid ad modum activum, quod necessarium non sit, nec luminis conveniens, sicut postea patebit in examinando luminis glorie ministeribus. Hinc ad singula loca allata respondetur ad 1. quidem ex 3. d. 49. q. 1. potius oppositum inde deduci, ubi enim dicitur, ubi assignari posse in intellectu formas supernaturales, unam correctè indetem obiecto, quæ dicitur species, curus necessitate simpliciter, & absolute excludit; alteram ex parte intellectus quæ autem esse lumen glorie, neque ab intellectu excludit supposito, quod activè concurrat, sed tantum supposito, quod merè passivè se habeat, dicit, si autem intellectus sit merè passivus, & c. quia ad tale receptionem non est necessarium lumen, ergo si in intellectu activè se habeat ad visionem, lumen non excludit; comparas subinde necessitatē charitatis de facto cū necessitate luminis, ut ex fecit, pura magis nos cogi ad ponendam charitatē in voluntate respectu fructivis, quā lumen in intellectu respectu visionis, & ita quomodocumque; voluntas ponatur, se habere ad fructum, sive activè, sive merè passivè debere in ea charitatem admitti ad habendam fructivam, ac si intellectus merè passivè se habeat, nihil nos cogere ut admittamus in intellectu lumen habituale, cū nulla extant scripturæ, vel Patrum testimonia, quæ illud cōvincant, ponere saltem per modum habitus. Ad Conf. ex eod. loco lumen negat non simpliciter, sed per comparationē ad lumen corporale, ut constat ex illis verbis, quod dicitur de lumine naturalis corporalis, quod requiritur non solum propter obiectū, sed propter oculū, & c. Et ait, non ita ad visionem beatā lumen habituale gratiæ requiritur sicut lumen corporale ad sensitivā visionē, quanto enim obiectum, est magis in se lux, itaò minus propter ipsi requiritur de lumine, quibus verbis significat, necessariū lumen ex parte obiecti attendi non debere. Ad loc. ex 3. d. 31. negat, habitū luminis glorie, simpliciter, & absolute, sed comparative in ordine ad charitatē, quia ex testim. D. Pauli, quō ibi cit. 1. Co. 13. alii habitū ponere non est opus diversū à charit. Char. nunquā excedit, ut dicit etiam in 4. loc. cit. Rursum negat ibi habitum luminis ad faciendam, potentiam ad eliciendum, vel recipiendum actū, quoniam potentia est de se summe inclinata ac etiam negat ut necessarium ad hoc ut obiectū fiat presens per speciem impressā quia ibi obiectū semper erit presens, & semper agens in potentia, & non erit in quolibet actu de novo admihi censu, inquit, declaratam esse supra d. 14. q. 2. in materia de anima Christi, quæ locū jam explicabimus; Ad locū ex quo 14. nihil indit ad rem nostrā inferitur, ubi enim solum docet, esse in intellectu non naturaliter, sed liberè, hoc est, mediante divini voluntate visionem beatam efficiere, & nihil tractat de luminis necessitate.

Ad locū denique ex 3. d. 14. q. 1. lit. B. C. excludit lumen glorie non simpliciter, & absolute, sed tantum passivè concurrat; vel si activè excludit ex quibusdā capitibus, minime necessarium ut patet discurrenti totū illum paragraphum, itaque primo negat habitum luminis, supposito, quod intellectus passivè tantum se habeat ad visionem, ut patet, ex illis verbis ab initio versiculi sub lit. B. itaque potest dici, quod intellectus animæ Christi potest passivè recipere visionem, & Christi infra, similiter ad recipiendam ipsa visionē non requiritur habitus aliquis prior ipsa visione, quia habitus non disponit potentiam ad recipiendam actū; Deinde supposito, quod intellectus activè concurrat, rursus ex duplici capite illud excludit, primo propter affectu potest ex parte obiecti necessarium, tanquam species ejus impressæ, quæ actu Deus fiat visibile, quia in intellectione naturalis inquit, lumen præcedens visionem requiritur propter imperfectionem obiecti, quod vel non est se actu intelligibile, sed per intellectum accitum, qui est lumen, sic actu intelligibile, quod est potentia intelligibile, vel si est actu intelligibile non est per se sufficiens ad movendum intellectum, nec enim istorum est in proposito, quia essentia divina est lux summa ex se, & de se intelligibilis, & de se perfectissimè motiva intellectus, Rursus, ex alio capite illud negat, quia habitus acquisitus in nobis habet hanc perfectionem, quod est immanens in anima, & sic actu ut se intellectus, qui non potest habere perfectionem nisi in actu, ubi obiectum, sicut, quia non actu in habet saltem notitiam eorū permanentem, sicut potest, & ita in habitu, pro quantum in habitu acquisito sententia multa obiecta esse possunt presentia, non quod illa represententur eorū species, sed modo explicatio d. 12. Q. 3. ar. 2. sed, aliquis actus, subdit Doct., esset ex natura sua ita permanens, sicut ponitur actus respectu illius non oportere ponere habitū, quia actus talis habet perfectionem actus primi, & secundi; sed visio beata ex natura sua est forma ita permanens in intellectu, sicut habitus, qui ponitur propter, uterque enim permanet sēper ex præsentia perpetua obiecti beatifici, & neuter possit aliter permanere. Denique lit. C. occurrunt quidam ob-

etioni verit. respondeo, & dico, negat lumen gloriæ, ut necessarium ex parte potentie, tanquam principium totale, & simpliciter operandi, ut colligitur expressè ex exemplo, quod affectus de visu supernaturaliter coeco restituitur, quia tunc se haberet (inquit) ut visiva potentia coeco, inco restituta, quippe cum sit principium totale, quia homo simpliciter videt, et sic supernaturaliter coeco restituitur, per eam tamen naturaliter visionem elicicit consistat itaque ex hoc loco, in quo expressè videtur Doctor negare lumen, ut necessarium etiam de facto, non illud absolute, & simpliciter negare, sed vel tanquam necessariam dispositionem ad recipiendum visionem, vel tanquam necessariam ad agendum ex quibusdam capitibus, minime necessariis.

100 Imò hic locus maxime omnium ponderandus est, quia hic Doctor exprimit totaliter sententiã suã de necessitate luminis gloriæ, tam de facto, quam absolute loquedo; nam absolute loquedo ait, non esse necessarium; Et si obiciatur, inquit infra lit. C. corã ipsius, quia tunc posset intellectus ex puris naturalibus videre Verbum, quia sine lumine gloriæ, & sine habitu precedente visionem, postquam argumentum retoritur respondens, inquit, tunc ad formam argumenti dico, quod non sequitur, nisi quod intellectus animæ Christi posset naturaliter, id est, per naturam virtutem in visione, sed non sequitur, quod visio posset sibi inesse ex aliqua causa naturali, quia non potest sibi inesse, nisi à Verbo, immediate causante istam visionem, quia quod operatur illa immediate, & supernaturaliter causatur, quibus verbis significat, illam visionem adhuc futuram simpliciter, supernaturalem, & secundum substantiam, quia veribus natura, & cum solo Dei generali concursu ab intellectu ereato attingi nequit in civitate sua, quod est esse supernaturale secundum substantiam; Querens deinde in fine cor poris quæstionis, quid sit dicendum de facto, ait, quod quantum ad receptionem de qua erac illa quæstio, postposita, non videtur simpliciter necessarium concedere, lumen prius perficere in intellectu, quam visionem, sed supponendo, intellectu activè se habere respectu visionis verbi, inquit omnia, que dixit quæst. 4. precedentis distincte, de necessitate charitatis ad fruitionem, asserenda esse de necessitate luminis ad visionem, & idem si intellectus potest recipere duas perfectiones ordinatas, & hoc est, lumen gloriæ, ut actum primum, & visionem, ut actum secundum, congruam esse, nisi illis perfectionibus ordinatè perfectatur, subdens tamè, quod utraque potest absolute esse sine alia, id est, quod visio absolute loquendo posset inesse sine lumine precedente in potentia, connotat hoc totum eis quod docuerat p. d. 1. q. 4. ad 4. p. d. 4. articulo, & d. 17. q. 2. ad argumenta pro opinione, ad 2. & d. 4. q. 9. q. 5. ad 2. quod scilicet actus secundus præsupponit actum primum proportionatè, & idem actio supernaturalis præsupponit esse supernaturalem, unde concedit, quod si voluntas elicere actum fruitionis circa Deum clarè visis absque charitate, talis fruitio foret naturalis, ob defectum charitatis, vel aliter qualitate supplementis, eo quia agere præsupponit inesse, & si voluntas parte sua supernaturaliter operatur, debet præsupponi in esse supernaturali constituta, iuxta quæ doctrina docet d. 4. q. 10. O. habitum supernaturalem in hoc præterit à naturali differre, quod hic solum datur ad se agendum, id est, facilius, vel intensius, ille verò ad simpliciter agendum, id est, supernaturaliter, quatenus est principium, quo simpliciter possidetur in actionem supernaturalem, & potentias nostras constituit in actu primo supernaturali ad actiones supernaturales exercendas; Patet itaque, ex quo capite Scotus ait, ut de facto necessitatem luminis gloriæ in intellectu beato, ut nempe constituitur in actu primo sufficienti ad agendum, non quidem vitaliter, quia id habet ex virtute sua nativa, sed ad agendum supernaturaliter, & hoc est, quod etiam significavit Doctor loc. cit. d. 4. q. 11. in fine, ad penultimum dicens, secundum illam opinionem, que ponit, intellectum esse causam activam dico, quod modo habet potentiam remotam, tunc autem propinquam, quia habet lumen gloriæ, sine quo de facto non haberet totalem, & adæquatam virtutem in suo genere ad elicendum visionem, aut per auxilium speciale, supplens vicem luminis, quod se tenet ex parte potentie per modum principii illam completis in esse potentie, & actus primi supernaturalis sufficientis ad elicendum actum secundum supernaturalem; Ex quo constat iuxta doctrinam traditam à Scoto 3. d. 14. quæst. 1. prope finem corporis quæstionis, visionem beatam duplici titulo modo dici supernaturalem, primo ex parte potentie, que per lumen gloriæ constituitur in esse supernaturali, secundò ex parte objecti, quod quando causat visionem, ex parte sua non naturaliter, sed supernaturaliter causat; Quod si de potentia absoluta manifestaret se divina essentia intellectui creato, lumine gloriæ destituito, si ipsam elevarat ad statum supernaturalem, supplendo vices luminis per auxilium actuale, se tenens ex parte intellectus per modum principii, tunc visio adhuc supernaturalis esset ex utroque capite; Quod si vices non suppleret luminis ullo modo, sed se manifestaret intellectui nudo (supposito, id fieri posse, nam pendet ex quæstione inferius tractanda) ex uno capite tantum diceretur supernaturalis, nempe ex parte

objecti, supernaturaliter se manifestantis, non autem ex parte potentie, que non concurreret in actu primo, sed tantum in actu secundo, quod adhuc sufficeret (inquit Doct.) ne diceretur, ex puris naturalibus posse intellectum creatum videre Deum, quia adhuc Deus non concurreret, ut objectum motivum naturaliter proportionatum huic passio, nec natum naturaliter movere illum.

Deniq; quantum spectat ad Scoti sententiam, addo, quod quando etiam ab actu negasset lumen gloriæ per modum habitus, nullam adhuc inveniisset erroris notam, primo quia ipse cessit è vita 1308. Clementinarum verò opus fuit publicatum à Joanne XXII. Anno 1318. Mensè Novembri, ut constat ex præmio eandem Clementinam; deinde quia in Concilio Viennensi nihil determinatum fuit de necessitate luminis gloriæ per modum habitus, sed tantum definitum fuit contra illos hereticos, esse necessarium aliquod lumen, five per modum auxilii actualis, five habitualis ad videndum clarè divinam essentiam, itaque nullus intellectus creatus, five conjunctus, five separatus possit solis natura viribus Deum videre, hoc autem adèd constanter semper docuit Scotus, & q. 1. Prolog. & 2. d. 3. q. 3. d. 14. q. 1. lit. C. & quod 1. q. 2. & d. 4. q. 9. q. 11. ut in hoc ultimo loco, & Scripturæ auctoritatibus, & ratione offendat, impossibile esse ex puris naturalibus hominem consequi posse beatitudinem; & ab initio quæstionis moneat, hæresim negantium lumen gloriæ in sensu Concilii Viennensis, & asserentiam, Deum à nobis naturaliter videri posse, esse peiorem hæresim, quam fuerit hæresis Pelagii, qui posuit, hominem sine gratia posse justificari; Hinc ingenue Amicus disp. sec. 8. referens Scoti sententiam n. 197. postquam definitionem Concilii Viennensis ait; Neque huic Catholice doctrine adversatur Scotus 3. d. 14. q. 2. s. in prima quæstione, & d. 31. s. respondeo, & in 4. d. 49. q. 11. s. respondeo ergo, in quibus locis, vel solum negat lumen gloriæ, ut necessarium in potentia absoluta, vel tantum ad recipiendum visionem, vel quod illud sit per modum habitus, quo pacto non est contra Concilium, nam egerunt in 4. loc. cit. & quolib. art. a. aperte docet, impossibile esse, Deum videri solis natura viribus, imò ait oppositum dicere, peiorem esse hæresim, quam hæresis Pelagii, hæc fideliter, & amice Amicus loc. cit. de sententia Scoti testatur ad. petpam quorundam confusionem, qui Scotum, vel non legentes, vel non intelligentes undequaque, & catholicum in hac materia, fuit, & in aliis, sine ullo fundamento patrum religiosè ausi sunt affirmare, in citata Clementina de hæresi damnatum fuisse. Tum quia de facto, ut vidimus, agnovit etiam necessitatem luminis gloriæ in intellectu per modum habitus, ut per illud constituitur in actu primo supernaturali, & proportionato in genere suo conaturalis cum objecto beatifico influeret in actum secundum supernaturalem, scilicet in beatam visionem, quoniam regulariter loquendo actus secundus præsupponit actum primum proportionatè, & in divinis oportet nos coniectare ex his, que videmus in rebus creatis, nisi divina revelatio aliter ostendat; quod si de potentia absoluta docet, posse intellectum sine lumine divinam essentiam videre, supponit nihilominus in tali casu, vel vices luminis suppleri debere per actuale auxilium ex parte potentie, se tenens per modum principii potentiam elevantis in actu primo ad statum supernaturalem, vel saltem divinam essentiam se gratuito, & modo merè supernaturalem manifestat intellectui modo, & non elevato in actu primo per aliquod intrinsecum, quod adhuc sufficeret, ne intellectus diceretur, Deum videre in se intuitivè ex propriis viribus naturalibus; quia est in hoc casu non concurreret, ut elevatus in actu primo, & omnino proportionatus visioni producenda in ordine suo, concurreret tamen elevatus in actu secundo per gratium concursum, & speciale objecti beatifici, & posset etiam dici concurrere elevatus in actu primo, quatenus Deus esset paratus secum concurrere concursu speciali ipsi luminis æquivalenti, ut constat infra n. 160. quate non sequeretur in eo casu, intellectum esse puris naturalibus suis visionem beatificam attingere, sed solum quod eam attingeret modo ita conaturali, sicut nunc attingit, cum omnimodo scilicet proportionate actus primi ad actum secundum, quod mirum esse non debet, quia sumus in casu de absoluta Dei potentia, unde quædo Doct. supra cit. p. d. 1. q. 4. ad 4. p. d. 4. ar. inquit, quod si voluntas elicere actum fruitionis circa Deum clarè visum sine charitate, vel alia qualitate eius vices supplente (quod suo modo etiam de intellectu dicendum est in ordine ad visionem beatificam) talis fruitio, & visio esset naturalis, id non est absolute intelligendum, sed comparative, quod scilicet non esset supernaturalis, sicut est modo ex charitate procedens, vel ex lumine gloriæ, si de visione loquamur, modo namque ex duplici capite supernaturalis est, scilicet, & ex parte objecti, supernaturaliter concurrentis, & ex parte potentie in actu primo elevatis; tunc autem naturalis tantum esset ex primo capite.

ARTICULUS SECUNDUS.

Quæstionis Resolutio.

102 Quantum verò spectat ad quæstionem propositam in se, de necessitate luminis gloriæ, de facto dicendum est, quod licet probabiliter sit, lumen gloriæ non esse quod habituale, sed solum auxilium actuale, five per modum principii potentiam elevantis in actu primo, ut sit proportionata ad actum visionis elicendum cum objecto, five per modum simultanei concursus, duntaxat objecti cum potentia supernaturaliter concurrentis; probabiliter tamen est, ac determinatum Concilii Viennensis consonantius, lumen gloriæ esse habitum intellectui beato infusum, & ordine casualitatis antecedentem ipsam beatam visionem, tanquam principium ejus. Conclusio duas habet partes, & quidem hæc posterioriorem facit probabiliorè auctoritas potius, & multitudo Doct. eam tenentium, quia rationes ab ipsis adductæ, cum sint facilius solutionis, ut videbimus: tunc quia ponendo lumen per modum habitus potentie superadditum ipsam elevantis in actu primo, videtur difficultatè Doct. assignatur, ad quod proprie deserviat, & quodnam sit verum, ac proprium ejus modum in Beatorem intellectum, si probabilior tamen ratio ad hanc partem defendendam est, quam ex Scoto infusum supra n. 160. eo quod actus secundus præsupponit actum primum proportionatè, atque idem actio supernaturalis præterit secundum substantiam, qualem esse diximus visionem beatam, ut connaturaliter fiat, utrumque principium supernaturale postulat, tam scilicet concurrentem ad eam per modum objecti, quam aliud concurrentem per modum potentie, ergo ut visio supernaturalis fiat connaturaliter modo, quem ejus natura possit, petit elici à potentia elevata per habitum supernaturalem, ut sit sufficientis principium agendum in ordine suo in ordine ad actum supernaturalem, Constat namque, quia est actus via salutæ, scilicet credendi, sperandi, & Deum super omnia diligendi, sint solum supernaturales secundum modum ex dictis n. 63. & 77. in Scoti præterit sententia; ad eos tamen connaturalius elicendos dantur habitus infusi, scilicet fides, spes, & charitas, ut intrinsecè, atque in actu primo proportionem potentias ad suos actus supernaturales elicendos; ergo tanto magis id afferendum videtur in patria, quod intellectus, & voluntas elevetur per conformes habitus supernaturales in actu primo, ut sint principia sufficientia in ordine suo ad supernaturaliter agendum. Constat etiam, quia communiter dicitur à Theologis, & Patribus, lumen gloriæ in patria succedere luminis fidei infusæ, quod Beati haberetur in via; ergo sicut hic in via lumen fidei infusæ ponitur per modum habitus intellectui inherentis, sic etiam valde consentaneum est asserere de lumine patriæ, Tum denique quæstio etiam ex scripturis, & Patribus non habemus tantam necessitatem ponendi habitum luminis in intellectu, sicut habemus ponendi habitum charitatis in voluntate ex Scoto d. 4. q. 11. lit. H. ponendo tamen intellectum activè ad visionem concurrere, ut tertio communiter opinio, valde consentaneum est ponere habitum supernaturalem ex parte intellectus, qui charitatis respondet ex parte voluntatis, ut docet Scotus 3. d. 14. q. 4. Q. & R. voluntatem secundum ordinem causarum jam positum non posse scipi. Deo clarè viso, sine habitu charitatis, talem actum ordine casualitatis præcedenti in ratione principii, idem dicendum de habitu luminis in intellectu; & sicut charitas elevare debet voluntatè antecedenter ex par. 1. qu. 4. ad 4. actus secundus supernaturalis oritur à principio ex parte potentie proportionato, ut talis actus fiat connaturaliter; sicut ejus natura postulat, ita etiam dicendum de lumine gloriæ respectu intellectus.

103 Quoad alteram partem probatur etiam conclusio, quod nempe probabiliter sit, etiam de facto intellectum non elevari ad visionem Dei per lumen acceptum per modum habitus, sed tantum per modum actualis auxilii, itaut per auxilium actuale intrinsecum, & per modum principii eleveur in actu primo, ut sit sufficientis principium in ordine suo ad elicendam visionem, vel quod elevetur solum in actu secundo per solum concursu speciale, & supernaturalem objecti beatifici, gratuito se manifestans intellectu modo; Probatur, inquam primo quia Scotus 3. d. 14. q. 1. C. & ad 4. q. 11. & quod 14. ar. 2. & alibi frequenter totam impotentiam creati intellectus ad videndum Deum solum revocat ad impossibilitatem habendi Deum naturaliter presentem objective; & hoc solum sufficit ad salvandum supernaturalem visionem secundum substantiam, ut dictum est n. 64. & ad salvandum quicquid Viennensè Concilium definitivè contra hereticos illos asseruit, hominem ex puris naturalibus posse consequi beatam visionem; & sicut illi heretici non expressè, & determinatè habitum intrinsecum ad beatam visionem necessarium negabant, sed quod concurrens intrinsecum & supernaturale adiutorium, ita Concilium in eisdem terminis eos reprobat. Conf. quia, ut inquit Arriaga, Concilium non tam do-

cer ibi, quo medio videat de facto anima nostra Deum, quam quo indiget necessariò; certum est autem, nos non indigere habitu luminis simpliciter, & absolute loquendo, etiam de facto deur, nam saltem per Dei potentiam absolute non indigemus, nisi aliqua elevatione, five fiat per auxilium habituale, five actuale, & idem ad vertentem Concilium usum est terminus, lumen, quod ex vi nominis solum elevationem significat, & quo autem modo ea fiat, five per habitum, five per actum, five in actu secundo tantum, five etiam in actu primo non determinat. Dices, bene noverant Patres Concilii, nomine luminis à Scholasticis intelligi habitum, ergo quando sine limitatione definitivè, lumen esse necessarium ad visionem beatam, intellexit habitum luminis gloriæ, Contra, quia etiam sciebant, non ab omnibus Scholasticis ita accipi, sed à quibusdam usurpari pro solo auxilio actuali, quo sensu nonnulli etiam Patres exposuerunt illud Pf. in lumine tuo videbimus lumine lumen, id est, te no adjuvante; ergo cum determinatè non sit utrum Concilium nomine habitus, solum est, noluisse licetè dirimere inter illos veritatem de lumine sumpto pro habitu, sed decidere, quod erat de fide, necessariam esse aliquam elevationem, five fit per auxilium habituale, five actuale.

104 Respondent Suarez lib. 2. de attributis negativis c. 14. Concilium ibi distinctè duos errores damare illorum hereticorum; unum quod, quilibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter fit beata, alterum, quod anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, licet autem in condemnatione primi articuli solum continetur, quod intellectus creatus natura sua relictus beatam visionem attingere nequeat, sed opus habeat aliquo supernaturali auxilio, five per habitum, five per concursum; in secundi tamen articuli condemnatione plus continetur, scilicet auxilium istud præstari pro habitu, quoniam concursus non elevat potentiam ad operandum, sed potius est ipsa elevatio, & supernaturalis operatio, quatenus respicit principium supernaturale. Falsum tamen est, Concilium ibi duos illos errores distinguere, & ut distinctè condemnare, ut ait Suarez, quia inde sequeretur, non omnem intellectum creatum, sed solum humanum indigere ex Concilio habituali lumine gloriæ, etenim secundus articulus, ut à Suarez distinguatur, loquitur tantum de anima humana, & in eo secundum eundem Suarez fit mentio tantum luminis gloriæ; vel si definitio Concilii de omni creatura intellectuali est intelligenda, ut re vera est, quod indiget lumine gloriæ ad videndum Deum, utrobique de lumine habituali erit sermo, & non tantum in secundo articulo; sicut ergo duos illos errores non distinguit Concilium, sed refert, ut unum errorem ob necessarium vedere iam unius ex alio, si enim intellectus potest naturaliter equare Deum, sequitur quoque; illum ad hanc visionem non indigere adiutorio aliquo divino; ita pariter Concilium duos illos errores damnat, ut unum, quia re vera secundus error, quod anima non indiget lumine gloriæ ad videndum Deum, continetur in primo, quod quilibet intellectualis creatura possit propriis viribus esse beata, sicut particularis necessariò continetur in universalis iude in utroque articulo; ambo illos errores condemnantibus, indigentia luminis in eodem sensu continetur, & ex universalis luminis indigentia in qualibet creatura intellectuali in primo articulo contenta implicite, inferitur explicite, & determinatè in secundo pro anima humana supernaturale lumen nominando. Neque arguet, quod dicebat Suarez, concursum speciale Dei in ratione objecti beatifici non elevare potentiam, sed esse ipsam elevationem. Nam hoc quod est impotentior elevari, & adjuvari ad aliquod agendum, non semper significat aliquid distinctum à parte rei ab ipsa elevatione, sed ordinem causarum inter se, quas eadem indivisibilis actio respiciere potest diversa ratione, quo pacto etiam in vulgari modo loquendi dicimus, impotentiorè adjuvari, & suo modo elevari à potentiori ad trahendum pondus, quod se solo trahere non posset; licet non per aliquod præstitum in actu primo adjuvetur, sed tantum in actu secundo, ad quem impotentior indiget infusu potentioris. Tum quia etiam in sententia, quam plerique Adversariorum tenentur, sacramenta supernaturaliter elevantur ad causam gratiam, & non per habitum intrinsecum, sed per extrinsecam assistentiam auxilii specialis; Tum etiam, quia in proposito ple-rumque illorum admittunt, de potentia Dei absoluta posse intellectum elevari ad beatam visionem per solum concursum, suppletem vices luminis habitualis; & de facto ita elevantur intellectus, & voluntas per solum concursum ad actum credendi sperandi, & diligendi, quo se ultimo disponunt ad infusum habitus fidei, spes, & charitatis. Dices, in eo casu suppleri vices luminis habitualis non per auxilium actuale tantum per modum concursus specialis, quod faceret elevationem tantum in actu secundo, sed per auxilium actuale per modum principii, completis potentiam in actu primo supernaturali, & sic de facto elevari intellectum, & voluntatem ad actum credendi, sperandi, & diligendi. Contra, quia etiam possit suppleri vices luminis

nis habitualis eo modo per auxilium, scilicet per modum principii spectantis ad actum primum, & habens rationem motio- nis antecedentis; tamen absolute loquendo, & spectata Dei absoluta potentia, potest etiam suppleri per solum extrinsecum, & simultaneum concursum objecti beatifici, supernaturaliter concurrentis cum intellectu nudo, ut patebit q. 5. Tum quia etiam hoc toto concessio, adhuc habemus intentum, non esse necessarium de facto lumen per modum habitus, sed sufficere, si ponatur per modum auxilii actualis in ratione principii, spectantis ad actum primum, ut potentia dicatur antecedenter elevata ad statum supernaturalem, ut sit proportionata in ratione actus primi ad eliciendam visionem beatificam.

Deinde probatur, quia nullum minus excogitari potest, quod modo gerat habituale lumen in intellectu Beatorum, quod eque bene haberi nequeat per auxilium actuale, vel intrinsecum, & inherens potentie per modum principii, vel extrinsecum, & per modum concursus; nam quod lumen habituale non requiritur in genere cause dispositivae ad recipiendum, sed solum in genere cause efficientis, patet q. seq. quicquid autem gereret in genere efficientis cause, hoc totum suppleri potest, & aequè bene per auxilium actuale intrinsecum, vel extrinsecum; Vel enim hec ejus necessitas in genere efficientis cause se teneret ex parte objecti, ut nempè manifestaret objectum, vel physicè per modum speciei impressæ, ut tenet Vasq. vel per modum instrumenti moralis, ut loquitur Vulpes. ad cuius positionem statim se Deus objective manifestat intellectui creato, & in hoc sensu minimè est necessarium lumen habituale, etiam de facto, ut docet Scotus 4.d. 39. qu. 11. & 3.d. 14. qu. 1. sub B. & F. ad 3. dicit, quod lumen requiritur, sed non aliud lumen ab ipso objecto, quando objectum supplet sufficienter vicem luminis, quod enim, in inspectione naturali lumen sit aliud ab objecto, hoc est, ex imperfecte objecti, unde in talibus similibus ex pluralitate in imperfectis non tenet similitudo ad concludendum in perfectis, quia, quæ sunt dispersa in inferioribus, quandoque sunt unita in superioribus, & maxime in supremo. Tum quia cognitio intuitiva, qualis est beatifica, conaturaliter postulat, ab ipso objecto presente causari immediate, ut dictum est qu. 1. huius disp. 3. si ergo objectum sit præsens, & de se sit lumen, adeoque visibile actu, non est illi deneganda immediata causalitas respectu notitiæ intuitivæ, ut monet Doct. 3.d. 14. qu. 1. B. species enim requiritur solum ad suppleendum objecti defectum in causando; Et frustra etiam luminis tribueretur hec causalitas visionis per modum instrumenti moralis, cum sine tali instrumento medio possit Deus immediate se se manifestare intellectu nudo, & talis gratuita manifestatio potest appellari lumen gloriæ. Vel deinde necessitas luminis in genere efficientis cause se teneret ex parte potentie, ut nempè illam elevarèt ad supernaturalem agendum, & sic rursus non est opus, talem elevationem etiam de facto haberi per lumen habituale, quia aequè bene fieri potest talis elevatio per auxilium extrinsecum per modum concursus, ut infra patebit, vel saltem per auxilium actuale intrinsecum, & per modum principii completis potentiam in actu primo supernaturali; tum quia de facto sacramenta elevarunt ad causandam gratiam, etiam physicè in Adversariorum sententia, & non per habitum intrinsecum, sed tantum per extrinsecum auxilii assistentiam.

Hinc Arriaga loc. cit. ingenue fatetur, primam partem conclusionis de lumine habituali solum esse probabiliorè ob cõmunem consensum, nam ratione non potest necessitas luminis per modum habitus demonstrari; & rationem probabiliorè, si quæ est, esse, quam adduximus probando alteram conclusionis partem ductam ab exemplo aliorum actuum supernaturalium amoris Dei, fidei, spei, qui omnes perunt in intellectu, & voluntate supernaturales habitus quibus proportionatur potentie; ergo a fortiori visio beata, quæ est nobilissimus actus supernaturalis, petit saltem regulariter ejusmodi habitum confortantem potentiam, eamque proportionatam reddentem, ut possit concurrere ad actum supernaturalem eliciendum. At neque ratio est urgens, nam actus supernaturales virtutum in infirmum possunt, & de facto oriuntur interdum à solo auxilio actuali eum potentia, quando nempè peccator huiusmodi actibus se disponit ad infusionem habitus fidei, spei, & charitatis; sicut ergo supernaturalitas actuum in tali casu correspondet non habitui, sed auxilio extrinsecò potentia elevanti, aut per modum principii, aut per modum concursus, ita etiam de facto absq; ulla repugnanti potest visio beata oriri ab intellectu elevato per auxilium extrinsecum, à quo præcisè attenderet supernaturalitas actus. Imò etiam de facto, quando ejusmodi actus sunt ab habitibus infusis Doct. magis attendit supernaturalitatem actus ab auxilio speciali, quo Deus concurrat ad tales actus cum potentia, quàm ab influxu habitus supernaturalis, ita docet in 1. dist. 17. q. 2. s. ad argumenta pro opinione, ad 3. Ubi cum in prima solutione concessisset juxta cõmunem viam acti dici supernaturalem ratione forme, sive habitus supernaturalis concurrentis ad

eius productione, modo supra declarato n. 69. subdit aliam solutionem, quod actus non est proprie supernaturalis ab habitu, quia etiam habitus præsuppositus sit à causa supernaturali immediate, tamen iste positus in esse est causa naturalis respectu sui actus, & idèò actus, qui producit per talem habitum non est proprie ex hoc supernaturalis; ita enim naturaliter potest se habere ad actum suum forma, quæ supernaturaliter producit, sicut se habet ad actum suum forma, quæ est mere naturalis, ita quod differentia in productione formatum non causat, nec cõcludit distinctionem eorum in comparatione ad suos effectus. Idèò pariter habet de actibus gloriosis 3.d. 14. q. 2. B. ubi solvens illa objectionem, quod si non poneretur habitus luminis gloriæ formaliter intellectui inherens, posset intellectus creatus ex parte naturalibus videre Verbum, seu beatam elicere visionem, responder dicens; quod hoc potius videtur sequi aliquo modo ponendo lumen, vel habitum præcedentem visionem, ita quod sit necessaria, vel sufficiens ratio respectu visionis, nam si detur intellectui aliquis habitus, quo dato tanquam per formam sufficientem intellectus potest videre Deum, & cum ipse habitus sit aliquid creatum, & naturaliter perfectum intellectum, sequetur, quod per aliquam formam creatam possibile esset naturaliter videre Deum, quod non sequitur negando talem dispositionem, vel lumen præcedens, quia in quocumque instanti priori natura ipsa visio nulla est causa naturaliter prior ipsa visione, usque in illud instanti nature, quo intellectus videt, non habet intellectus, unde possit in istam visionem, sed tantum præcedit naturaliter ipse intellectus in se, & objectum, quod non est motum naturaliter proportionatum huic passo, nec natum naturaliter movere ipsum, hec Doct. quibus verbis clarè significat, quod potius habens aliquam formam supernaturalem inherentem per modum habitus dicitur naturaliter agere, à qua potest illa uti, quàm si talem formam inherentem non habeat, sed Deus immediate, & supernaturaliter cum eo agat; unde tandè ad formam argumenti dicit, quod non sequitur, nisi quod intellectus anime Christi posset naturaliter in visionem, hoc est, naturalis, & propria activitate, quamquam remotatè explicat 4.d. 49. qu. 11. ad penultimum, sed non sequitur, quod visio possit sibi inesse ex naturalibus suis, vel quod possit sibi inesse ex aliqua causa naturali, scilicet causis solummodo naturaliter concurrentibus, sicut inest sibi cognitio alterius objecti creativi, quæ talis visio non potest sibi inesse, nisi à Verbo immediate causante istam visionem, quia quando causat illam, immediate, & supernaturaliter causat, sicut igitur illa sola est cognitio naturalis quoad substantiam, quæ à causis naturalibus naturaliter movetur intellectu nostro nata est causari, vel causatur ex qu. 1. prolog. M. vesiculo, ad propositionem, ita illa cognitio dicitur supernaturalis quoad substantiam, quæ causatur ab objecto, nõ naturaliter motivo intellectu nostro, est quod nulla forma supernaturalis inherens per modum habitus prius natura in intellectu nostro recipitur; & ratio est, quia modus agendi illius objecti est penitus supernaturalis, & quia talis cognitio, cum sit de objecto supernaturali, haberi non potest naturaliter, id est, virtute causatum naturalium, quæ sunt agens intellectus cum phantasmate; igitur ad supernaturalitatem actus etiam quoad substantiam non requiritur necessariè etià de facto forma supernaturalis inherens, sed sufficit cõcurfus specialis, & omnino supernaturalis ex parte dei; ita quod actus ille nõ possit haberi virtute causatum naturalium, talis autè est in proposito beata visio, negato quocumque habitu supernaturali precedente in intellectu ordine causalitatis visionem; imò etiam negato quocumque auxilio actuali per modum principii spectante ad actum primum potentie; nam cum ad productionem beate visionis adhuc sit necessarius specialis concursus, & omnino indebitus objecti beatifici, cuius objectiva presentia haberi nequit ex naturalibus, hoc solum sufficit, ut illa dicatur supernaturalis secundum substantiam.

ARTICULUS TERTIUS.

Satisfit Objectionibus.

In oppositum obijcit contra utramque conclusionem partem, & primò contra eam, quæ dicimus, probabile esse etiam de facto, intellectum creatum elevari ad beatam visionem per lumen acceptum non per modum habitus, sed tantum per modum actualis auxilii, vel per modum solius specialis concursus in actu secundo, vel etiam per modum principii in actu primo; sic arguit Fasolus q. 12. art. 5. dub. 1. in propria significatione, & communè apud Theologos, in qua locutum est Concilium, & importat aliquod antecedens actum secundum, & totum concursum ad actum, ut patet de lumine prærequiritur ad visionem corporalem. Tum 2. hoc lumen ex Concilio est aliquid elevans potentiam ad actum; ergo nõ est proprie actuale auxilium, sive ipse actualis cõcurfus, quia hic præsupponit potentiam in actu primo completam, & elevatam. Tum 3. quia Concilium duo distinctè definit, & visionem non esse naturalem, & requiri lu-

ma

men gloriæ; primum importat esse necessarium auxilium Dei specialis, ac supernaturalis; ergo secundo addere debet aliquid aliud præter auxilium. Tum 4. si ad omnes alios actus supernaturales prærequiritur habitus, cur non ad hunc excellentissimam visionis actum? Denique; probat ratio universali, quia potentia create ex eo, quod minus perfectè sit ad ipsos etiam actus naturales, quos sine habitu simpliciter efficere possit, postulat naturaliter habitus tenentes se ex parte potentiarum, tanquam earum cõplementa in actu primo, à quibus ad faciorem actum productionem ad actus supernaturales, quos ex se simpliciter efficere nequeunt, debent aliquo habituali qualitate, tenente se ex parte potentiarum, & cõplente eas in actu primo, non solum quoad posse facillè, & delectabiliter, sed etià quoad posse simpliciter, sic enim potentie naturales in effectibus supernaturalibus minus recedunt à cõnaturalitate earum operibus, quod modum omnino credèdum est servari à sapientissima Dei providentia, cù ex se valde cõnaturales, ac rationabilè appareat, causa, seu potentia ad aliquod effectum quoad eius fieri potest, cõpletur, & perficitur in seipsa intrinsecè in ratione potentie, & actus primi.

Responsum, quod si per has, & consimiles rationes præterant Recentiores probabiliorè esse partem alteram cõclusionis, quod de facto detur lumen gloriæ per modum habitus, totum concedimus, at tamen si quid ulterius præcedat, quod scilicet pars etià opposita non sit probabilis, negamus, quia rationes huiusmodi non convincunt; Ad primum negatur ex dictis n. 103. lumen apud Theologos omnes importare aliquid antecedens actum secundum, & totum concursum ad actum, & quando etiam id concederetur, negatur, hoc esse debere antecedens per modum habitus, & qualitatis permanentis, nam potest esse sic antecedens per modum actualis auxilii habentis rationem principii, & spectantis ad actum primum. Ad 2. patet ex dictis n. 104. falsam esse consequentiam, quia etiam actuale auxilium cum omni proprietate dicitur elevare potentias nostras ad actiones supernaturales, quando est per modum concursus specialis, ac omnino indebiti, & cum dicitur, concursum actualem præsupponere potentiam in actu primo cõpletam, & elevatam, hoc non semper debet intelligi per aliquod receptum in potentia, eique præstitum in actu primo, sed ita intelligitur elevata ex ipsa ejus cõiunctione cum altero principio de se elevato, seu concurrente supra debium, & exigentiam nature, quod proinde sive concurrat immediate, sive per habituale quodpiam impellens potentia naturali, id perinde est, ut hæc potentia intelligatur elevata, & habere effectum supernaturalem; quod si etiam concederetur, concursus actualem præsupponere potentia in actu primo cõpletam, & elevatam per aliquod in ea respectu, spectans ad actum primum potentie, adhuc falsum est, id fieri debere per qualiter habituale, & habentem modum permanentis, nam quæ bene fieri possit talis elevatio per auxilium actuale in ratione principii per modum qualitatis fluentis, & transeuntis; Ad 3. constat etiam ex dictis n. 104. & illa duo à Conc. non definiti, tanquam duo distincta, sed sic Hæretici assererent, visionem beatam esse naturalem, seu naturaliter acquisibilem, nec indigere nostrum intellectum lumine gloriæ, per quod intelligebat speciale Dei adiutorium, ad eam acquiescentiam, & contra Concilium definit, visionem esse supernaturalè, atque idèò egere lumine gloriæ, hoc est speciali Dei adiutorio, sive id sit auxilium habitualis, sive actuale. Ad 4. patet pariter ex dictis n. 106. etià actus supernaturales fidei, spei, & charitatis de facto à nobis interdum oriri ex solo Dei auxilio actuali cù potentia ab ipsa influxu habitus supernaturalium. Ad ultimum, ut sepis impicit Doctor, si ex hæc habitus naturalibus ad supernaturales conjecere voluimus, potius oppositum deducitur, quod scilicet habitus supernaturales nõ dentur, quia habitus naturales non datur ad simpliciter agendum, quia potentia absolutè potest in actu suum absolute haberi, sed datur ad sic agendum, id est, ad faciendū, delectabiliter ac intensius agendum; habitus vero supernaturales potius sunt necessari ad simpliciter agendum, quæ ad sic agendum, dant enim operari simpliciter, non quidem operari simpliciter vitaliter, quia id habet ex se vitalis potentia, sed operari simpliciter supernaturaliter, ut docet Scot. 4.d. 49. q. 10. O. non datur autem ad sic agendum, nec in via non facillè, & delectabiliter experitur non operari cum habitu, nec in patria; dantur habitus naturales, quoniam in via supernaturali, quæ cum habitu aliquo in ut ait Doctor p. d. 17. s. ad solutionem P. ff. posse aliquis habens charitatem cõtinualiter noscere se esse in charitate, tum quia noviter conversus eandè sentit difficultatem in operando, quam antea; neque etiam in patria, quia, ut ait Doctor 3. d. 31. q. unic. B. tunc potentia erit summe facilitata, & inclinata, cùm ex se summa habeat in eos actus supernaturales inclinationem; postquam ergo potentie nostre juvari ad actus supernaturales, quibus sunt impromptionate, vel per auxilium speciale habituale, vel faltem actuale, modo nunc explicato in solutione secundi, neque sic adjuvata rece-

Mastris de sent. Tom. I.

dent omnino à connaturali modo eorum operandi, quia ut dixi, etiam de facto interdum actus supernaturales operantur absolute influxu habitus infusis ex vi solius auxilii actualis; unde etiam concederemus, ceteris paribus, operari connaturalibus cum habitu, ut dictum est n. 101. in fine, adhuc tamen connaturaliter quoque operatur sine habitu supernaturali, dummodo ad sit speciale auxilium actuale.

Dices, in tali casu potentia non esset cõpleta, & proportionata in actu primo supernaturali ad producendum actum supernaturalem; ergo connaturali modo non operaretur, qui postulat, ut actus secundus exeat actu primo proportionato, quæ est ratio adducta pro altera parte conclusionis n. 102. Respondet, hoc in primis certum esse, intellectum creatum de se, & natura sua habere quicquid requiritur in ratione actus primi vitalis, atque adeo proprie loquendo, quicquid requiritur per modum potentie, quoniam actus primus vitalis potentia est, nec virtus vitalis potentie augeri potest per aliquid ab extrinsecò additum; cum autem dicitur, sine habitu non esse cõplectam, & proportionatam in actu primo supernaturali; vel per actum primum completum intelligitur actus primus propinquus, & proximus potentie, quantum est ex parte sua, qui tamen adhuc est inadequatus simpliciter, & incompletus ad ponendum effectum supernaturalem; vel intelligitur actus primus adequatus, & completus simpliciter; quando itaque dicitur actum secundum supernaturalem, egredi debet ab actu primo proportionato, scilicet supernaturali, nõ semper opus est, hoc intelligere de actu primo cõpleto in primo sensu, sed sufficit, quod intelligatur in secundo sensu, sic autem non comprehendit tantum potentiam nudam naturalem, sed eam jam cõiunctam cum alio principio elevato, aut potius elevatè, & concurrente supra debium, & exigentiam nature, & hic est actus primus supernaturalis, & proportionatus, qui necessariè præsupponit actum secundum supernaturalem, non autem opus est, quod præsupponat actum primum supernaturalem in primo sensu; hæc etià potest in eo sensu actu præsupponere in statu supernaturali constitutum, non per aliquod habituale prius in ea receptum, sed per aliquod actuale auxilium in ratione principii; Quod tamen neque absolute necessarium est, ut potentia dicatur in potentia propinqua ad supernaturalem operandum, quoniam ut dictum est n. 106. in fine, ad hoc ut aliqua operatio supernaturalis dicatur, non est necesse, quod sit aliqua forma inherente per se ad potentia naturali, & à Deo specialiter, vel fluentis, sed sufficit, ut sit operante, & quod talis operatio effici non possit ab agente creato, cum sola influenza generalis Dei, & quod potentia propinqua ad talem supernaturalem, operationem sit supernaturalis (remotam namque esse naturalem concedit Doct. 4. d. 49. q. 11. ad penultimum, quod negari non potest) ad hoc autem, ut hec potentia propinqua sit supernaturalis, non est necessarium, ut sit supernaturalis inherens, sed sufficit supernaturalis, ac speciale Dei auxilium in esse parato, vel exhibito adjuvans, ac elevans potentiam creatam ad talem operationem faciendam, ut modo dicebamus in solutione ad secundum.

Secundo arguit specialiter ad probandum, non sufficere ad supernaturalitatem visionis lumen per modum actualis auxilii & specialis concursus ad actum secundum præcisè pertinentis, quia si intellectus non indiget aliquo per modum actus primi, quo elevetur; ergo de se, & natura sua habet quicquid requiritur in ratione actus primi, quod est natura sua habere virtutem adæquatam ad videndum Deum, & hoc est, quod in præfato Concilio damnatur; probatur sequela, quod enim intellectus indigeat concursu Dei, commune est illi cum aliis causis secundis, quas dicimus, habere natura sua virtutem adæquatam ad aliquem effectum; ergo similiter dicemus, intellectum natura sua habere virtutem adæquatam ad videndum Deum, etiam si de hoc opus habeat cõcurfus Dei, modo non habeat opus completi ab aliquo per modum actus primi. Deinde Concilium non minus requirit elevationem potentie ad supernaturalem actum, quàm requiritur ad supernaturalem actum vig; ac qui ad actus fidei, spei, & charitatis, in via opus habeat potentia cõcurfus supernaturalis, & tamè præter illi requiritur habitus infusus, qui potentia elevat in actu primo; ergo pari ratione ad actus patriæ præter cõcurfus supernaturalem est opus aliquo habituali elevatè potentia in actu primo. Demùm ex frustratione potest hoc de visione patiter concludi, ad illa enim omnia non admittunt, voluntatem Beati elevari per habitum charitatis, etià si ad ipsam actum præterea detur cõcurfus supernaturalis ergo etiam ad actum visionis, admittendū est, intellectum Beati elevari per habitum luminis, etià si ad ipsam actum præterea detur concursus supernaturalis.

Respondet, in hoc argumento revera contineri tota difficultatem de necessitate luminis gloriæ, ut se tenet ex parte potentie, & ab eius recta solutione pendere rectè intelligenti ejus quod docet Scot. 4. d. 49. q. 11. ad penultimum, quod intellectus sine lumine gloriæ habet virtutem remotam, & insufficientem in ordine

ordine suo ad visionem elicendam; cum lumine vero habet potentiam propinquam, & totalem in ordine suo dico autem, in ordine suo, seu in ordine cause secundae, & potentia intellectiva; quia ad constituendam causam visionis simpliciter totalem, & ad equatam requiritur etiam obiectum speciale concursu cum intellectu lumine per se concurrens ad producendam visionem; hanc difficultatem terigi dicitur Ph. q. 6. ar. 5. n. 134. an potentia nostra petat compleri, & elevari auxilio supernaturali ad actus supernaturales eliciendos per modum principii, vel transeuntis, ut est auxilium actuale, vel permanentis, ut est habitus supernaturalis, an potius sufficiat elevari per solum concursu speciale extrinsecu, & utrumque probabile in via Scoti ibi esse dixi; juxta primam viam dicendum est consequenter ad dicta n. 102. pro prima conclusionis parte, ut visio beata conaturaliter fiat, & cum ad equata, & omnimoda proportione actus secundi ad primu postulare, ut egrediat, non solum ab obiecto specialiter concurrente supra debitum, & exigentia naturae, sed etiam per habitum antecedente elevata ad statum supernaturalem, vel per habitum antecedente receptum, vel aliam qualiteram supernaturalem, habentem rationem auxilii per modum principii, iuxta vero posteriorem viam, quia potentia naturalis remota ad actus supernaturales eliciendos fieri potest propinqua ex sola assistentia specialis auxilii per modum concursus, sufficit quod actus secundus supernaturalis egrediat, ab actu primo supernaturali, intelligendo per actum primum causam totalem, & ad equatam simpliciter actus supernaturalis, quae constituitur ex potentia naturali nostra remota conjuncta cum alio principio illam elevante, & cum ea concurrente supra debitum naturae, juxta proxime dicta n. 109. secundum quam posteriorem viam ad argumentum, dicendum, quod si per actum primum intelligatur actus primus totalis, & ad equatus, & totaliter producat, visio beata visionis negatur, intellectum creati non indigere auxilio speciali, quod constituitur in tali actu primo, quia ex virtute sua naturalis nequit esse solo concursu generali Dei conjuncti cum obiecto beatifico ad visionem parandam, quo pacto coniungitur cum aliis obiectis ordinis naturalis; quod si per actum primum intelligatur sola eius nativa virtus, quae est principium inaequatam visionem, negatur etiam, in ordine suo in hoc sensu habere virtutem adaequatam videndi Deum, sicut in hoc sensu virtutem habet adaequatam cognoscendi cetera objecta creata, quia ut saepe dictum est, ejus virtus in ordine ad beatam visionem eliciendam est solum remota, ac veluti inchoata, non autem proxima, & completa in ordine suo, & hac de causa indiget elevati quidem per aliquid antecedente receptu in ipsa, sed per solum conjunctionem cum altero principio, quod secum concurrente speciali modo supra debitum, & exigentiam naturae, ut ipso dicitur, eam elevari tali modo, quo non dicitur elevari, quando Deus secum concurrat ad cognitionem aliorum obiectorum, quia cum respectu eorum habeat sufficientem, & adaequatam virtutem in ordine suo, & in genere cause secundae, talis concursus est ei debitus juxta naturae leges, quae sunt causas secundas motus suos agere, & eis coagere juxta eorum exigentiam, & virtutem agendi completam in ordine suo; Et quia nobis non constat ex Scriptura, Conciliis, vel Patribus certo, quo ex his duobus modis explicatis elevarer de facto intellectus creatus ad beatam visionem, hinc diximus, probabiliter utrumque asserti posse citra omne errandi periculum.

Ad 2. si per elevationem intelligatur confortatio potentiae per auxilium speciale actuale, concedo majorem, si intelligatur per infusionem habitus, nego majorem; praeterquam quod nec etiam in eo Concilio definitum est, parvulis in baptismo habitus supernaturales fidei, spei, & charitatis infundi, sed actum in Conc. Trident. sess. 6. cap. 7. & can. 1. licet aliqui contendant, neque hoc esse ibi declaratum, ut fidei articulum; sed quicquid sit de hoc, certum est, ex Conciliis magis constare infusionem in baptismo trium virtutum Theologicarum, quam luminis gloriae in Beatis per modum habitus; quamvis enim certum sit, etiam retritu ditione fidei hoc dari, ut quid creatum, & distinctum ab ipso lumine per essentiam, qui est Deus, non tamen ita certu est, quod sit habitus, aut aliud actuale auxilium, addo ex dictis n. 106. interdu etiam actus virtutum infusionem oriri a solo auxilio cum potentia, ut patet in peccatore per actum dilectionis se disponente de congruo ad novam infusionem habitus charitatis, in quo sensu adhuc patet, falsam esse minorem. Ad 3. jam diximus n. 102. eam pariter tem facere probabiliter oppositam partem non tamen omnino certam, quia ut ait Doctor 4. d. 49. q. 1. ad charitatem in patria adstruendam, in ordine ad fructuonem, habemus expressum Apostoli testimonium 1. Cor. 13. ubi dicitur, charitatem non fore, ut spem, & fidem, evacuet; nam 3. nullum autem testimonium Scripturae, & Conc. ita habemus expressum, quod sit in patria ponendum in intellectu lumine gloriae per modum habitus infusi, ut constat ex dictis; Tum quia non currit omnimoda paritas de habitu luminis gloriae in ordine ad beatam visionem, & de habitu charitatis in ordine ad fructuonem,

quia si lumen gloriae admittitur in Beatis per modum habitus, hoc non ad alium finem poneretur, nisi propter operationem, ac habitus charitatis ponitur praesaliter, ut per eum Beati sint formaliter iusti, imo hunc esse principium finem docet Doctor 3. d. 36. q. 1. art. 4. hinc etiam dixit p. d. 17. q. 2. ad solutionem huius questionis, fidem, spem, & charitatem in via primario esse ad constituendum hominem Deo gratum, & opera eius grata, & meritoria; secundario autem, & consequenter esse principium actuum supernaturalem, non ergo de facto ponitur charitas in voluntate, quasi & ipsa non habeat nativam virtutem elicendi actum amoris beatifici, licet remota in ordine suo, sed quia regulariter nequit Deus beatifici amari, qui prius totus homo fiat Deo gratus, & acceptus etiam in actu primo, quod expressit Doctor loc. cit. significavit, cum dixit, secundum Scripturam, & fidem, debere nos ponere charitatem, & non lumen, quia regulariter nequit homo beari, quin prius per charitatem Deo gratus redatur.

Tertio arguit ad idem Lustranus lib. 9. q. 4. ar. 1. n. 31. sicut ad perfectionem status beatifici pertinet, ut intellectus beati visionem eliciat modo conaturali tali statui, ita visio fit illi conaturalis conaturalitate status, ita ad eisdem status perfectionem spectat, ut intellectus per principia illi statui conaturalia habeat visionem sibi conaturalem; sed lumen gloriae, quod est principium habendi visionem, non potest esse conaturale, aut intellectui videnti, aut visioni, quia videt, nisi sit habituale; ergo lumen gloriae in Beatis est habituale, & major probatur, quia sicut Deus auctor naturae ad operationes conaturales confert principia, ipsi agenti conaturalia conaturalitate sui status naturalis, ut ignis ad calefactionem dedit virtutem agendi illi, conaturalitatem sibi calorem, ita etiam est auctor gratiae ad operationes illi statui conaturales dedit ipsi agentibus supernaturaliter elevatis principia conaturalia conaturalitate status; probatur quoque minor, quia hoc lumen, cum sit principium visionis, non potest esse visio, sed quid a visione distinctu, et igitur, vel lumen habituale, vel concursus aliquid supernaturale, quia habeat luminis rationem; concursus supernaturalis, nec visio, nec status potest esse conaturalis, quia elevatio alicuius cause per modum concursus non potest esse, nisi causa instrumentaria; jam vero concursus, quo instrumentum elevatur, sicut non potest esse conaturalis instrumentu, ita nec operatio facta per instrumentum potest esse illi conaturalis, quod si illud lumen, quod Beatis confertur, debet esse conaturale intellectui, conaturalitate status, & visionis, non potest esse lumen habens rationem concursus, sed habitus. Constat, quoniam principium agenti conaturale ex sua natura debet esse permanentis, & ob hanc rationem principia conaturalia agendi in omnibus sunt permanentia, si sunt cause principales, & non instrumentariae; sed concursus, dato, quod possit aliquo modo habere rationem luminis, tamen ex sua natura non est permanentis; ergo nequit esse principium conaturale eliciendi visionem.

Resp. totam argumenti egeriam consistere in recta intelligentia conaturalitatis status beatifici, hoc plane nihil aliud significat, quam proportionem actus secundi beatifici ad actum primum, tunc enim actus secundus dicitur actu primo conaturalis, quando inter se proportionantur in ratione actus primis, & secundis; diximus autem ad argumentum praecedens, non semper esse necessarium, quod talis proportio, & conaturalitas intercedat inter actum secundum, & actum primum partialem, & inadaequatam, qualis est in proposito intellectus eorum dicitur in ratione vitalis potentiae; sed satis est, quod intercedat inter actum secundum, & actum adaequatam, & totalem, quod consistit in conjuncto ex potentia, & obiecto concurrentes, quae in proposito obiectum beatificum coniungatur potentiae, modo quodam speciali supra debitum, & exigentiam naturae intellectus creati, ut sic, iam actus secundus concipitur egredi ab intellectu creato, ut elevatus per concursum obiecti specialem, atque ita visio in hoc sensu dicitur conaturalis, & proportionata actu primo, & hoc est conaturalitas, quae habet beatifici operationes cum suis principii in statu beatifico, nec major conaturalitas est necessaria, rursus conaturalitas status beatifici petit, ut Deus concurrat cum virtute nativa intellectus nostri ad visionem beatam, non quidem proxima, & completa in ordine suo, nam sic completam non haberet, nisi in ordine ad obiecta creata; sed remota, ac veluti inchoata, quae proinde appellari etiam solet potentia obedientialis, ut postea dicemus, ac proinde etiam petit, ut cum ea concurrat concursu speciali, ac indubitato supra exigentiam naturae intellectus, & in hoc sensu explicata maior de conaturalitate status beatifici, negatur minor, quod lumen gloriae debet esse conaturale intellectui videnti id est, juxta exigentiam eius proximam, quae debetur minor, quod lumen gloriae debet esse conaturale in subiecto, imo in hoc sensu lumine gloriae est intellectui videnti omnino supernaturale ad probationem istius minoris, negatur rursus subillata minor, quod concursus supernaturalis, nec visio, nec status potest esse conaturalis, licet enim dicatur supernaturalis respectu intellectus

Objectiones contra alteram assertam partem.

intellectus creati in sua natura considerari, est tamen conaturalis, & visionis, quia est omnino proportionatus ad talem effectum producendum, & statui beatifico, qui ut elevatus omnino a statu rerum naturalis, petit, ut Deus concursu speciali, ac indubitato concurrat cum potentis nostris ad operationes, omnino earum vires naturales excedentes; ad probationem vero subillatae minoris, negatur universaliter elevationem alicuius cause per modum concursus non posse esse nisi cause instrumentariae, nam quomodo causa elevata per talem concursum attingit effectum per aliquam virtutem, sicut remota, atque repetam in esse quieto ut est in proposito; ad huc ea causa dicitur ad talem effectum concurrere per modum principalis agentis, & non per modum instrumentalis, de cuius ratione est, quod non attingit terminum principalis agentis, & dato, quod attingat, non tamen per virtutem sibi inexistente in esse quieto, sed in actuali motione receptam ut diximus d. 7. Ph. l. q. 5. ne causam principalem partem cum instrumentali consideremus ex Scot. 4. d. p. q. ad ultimum & d. 6. q. 5. D. Ad Conf. valeat assumptum de principio agentis intrinseco, & a natura congenito, non autem de principio extrinseco, hoc enim esse potest principium alicuius actus, ab quo eo quod habeat rationem permanentis, ut dici solet de auxilio actuali ad supernaturalem operandum, dato, quod habeat rationem principii, & excitatur ad operationem, nec habet rationem permanentis, sed transeuntis, & in proposito, lumen acceptum pro actuali concursu obiecti beatifici non est proprie principium influens in visionem, sed potius ipse actualis influxus, ut provenit ex parte Dei specialiter influentis; nonnulli ulterius adducit Lustran. Partum auctoritates parum convenientes propositum.

115 Quarto arguit Heriz. d. 48. n. 6. neque concursus actualis, neque Deus ipse elevans supernaturaliter possunt proprie intelligi nomine luminis; ergo Conc. per lumen ad visionem necessarium intelligit aliquid habituale; probatur assumptum, non quidem concursus, nam hic iam includitur in visione; ergo lumen, quod ad visionem requiritur debet esse aliquid aliud distinctum; non Deus ipse, quia licet dicatur aliquando lumen, tamen Conc. non loquebatur in casu illo metaphysico, quod de potentia absoluta per se immediate Deus concurreret, sed ordinatim loquendo, quod fit per habitum luminis.

Respondeo primo negando consequentiam, quicquid sit de antecedente, nam per lumen necessarium ad visionem vel intelligi potest aliquid actuale auxilium, sive etiam per modum concursus sive per modum principii, si habens elevantis potentiam in actu primo in ordine suo ad supernaturalem agendum, non tamen necessitate habens rationem habitus, & qualitates permanentis, deinde nego antecedens quoad utramque partem, ad probationem prioris dicendum est, quod licet concursus generalis includatur in visione, quod etiam illi Haeretici concedebant, non tamen in ea includitur expressio concursus specialis, quem hic dicimus, intelligi posse nomine luminis; unde necesse fuit definitio, visionem Dei non esse naturalem, sed naturalem acquiribilem, sed omnino supernaturalem, atque de necessitate esse specialem concursum, quem Concilium significat nomine luminis ad probationem secundae partis dico, quod licet nomine luminis nequeat a Concilio significari Deus ipse, ut sic qui est lumen per essentiam, sed debet intelligi aliquid ab ipso distinctu, alioquin sensu dicitur Deo nos indigere ad ipsum videndum, quo etiam sensu dicitur potest oculis indigere colore, ut ipsum videat, quia visio sine obiecto terminante fieri nequit; non tamen opus est per hoc a Deo distinctum, quod dicitur lumen, intelligi habitum, sed potest intelligi ipsum actuale auxilium, quo supernaturaliter a Deo elevatur ad eius visionem, & in hoc sensu intelligi potest nomine luminis Deus ipse, ut elevans supernaturaliter; licet verum sit, Conc. non loqui in casu illo metaphysico de potentia Dei absoluta, sed de potentia ordinata de facto videtur, gratis tamen assumitur ab argente, & non sine manifesta petitione principii, quod visio de facto fiat per habitum luminis, hoc enim est, quod disputamus, & probari debet ab argente, non vero assumi, ut verum; Ubi etiam advertendum est, quod cum inter Scholas disputatur, an de potentia Dei absoluta possit haberi visio beata, sine lumine gloriae, movetur hac quaestio ex subiectione, quod modo fiat per habitum luminis gloriae, nam tenendo, quod etiam de facto lumen gloriae non dicit nisi speciale concursum, quo Deus se immediate manifestat creato, quae enim est, quod disputamus, & probari debet ab argente, & transeuntis, habentis tamen rationem principii, & ad actum primum spectantis; juxta, inquam, hunc dicendum modum, quem eliciamus, etiam de facto posse defendi, cum oppositum non consistet, nec ex scriptura, nec ex Conciliis, aut Patribus, locum non habet praesata quaestio de potentia Dei absoluta, nam juxta hanc viam dicimus de facto ita concurrere Deum per se, & immediate ad visionem sine lumine habituali intermedio, sicuti dicunt aliqui, concursum Deum de potentia absoluta.

116 Eundem obicitur contra alteram partem conclusionis in qua dicimus, probabilis esse de facto dari in Beatis lumen gloriae per modum habitus, inquam, lumen hoc modo sumptum esse etiam de facto omnino supernaturalem in Beatis, quoniam obiectum, quod suapte natura est lux, sive lumen, non indiget alio lumine, ut videatur, sed propria luce videri potest, ut patet in sole, qui cum suapte natura sit quoddam lucidum, non indiget alio lumine, ut videatur, sua propria luce; Deus autem suapte natura est lux, ut patet, ergo non indiget lumine. Tum 2. quia si lumen habituale est necessarium, aut necessarium foret propter obiectum, quod sit potentia intelligibile, aut sit est actu intelligibile, non est praesens, sed absens, quo pacto est necessaria species in creatis, & hoc in Deo locum non habet, quia divina essentia est summa lux, & ex se actu intelligibilis, & intime praesens intellectui beato, ut ait Doct. 3. d. 14. quaest. 2. ad 3. prin. f. aut est necessarium propter potentiam, & neque hoc, quia intellectus non se habet inlar corporei visus, qui corruptus ab excellenti sensibili. Tum 3. quia, vel intellectus creatus activè concurrat ad visionem, vel merè passivè se habeat, si secundum jam patet, nullam adesse luminis necessitatem, cum sit suapte natura fulcens, puvus immediate visionis beatificae, sicut est susceptivus luminis habitualis, si vero concurrat activè, sufficit eius nativa virtus cum concursu immediato subiecti beatifici, qui cum sit specialis, & indubitatus, sufficit ulterius, ne dicatur intellectus propriis viribus Deum videre. Tum 4. quia si intellectus virtute sua nativa insufficientis est ad Deum videndum, ideoque confortari indiget, & elevari per lumen gloriae, hoc potissimum esset rationem infinitatis obiecti, ratione cuius non est proportionatum obiectum intellectus, creati; sed impossibile hoc non auctur per lumen creatu habituale, cum tam distet a Deo intellectus creatus cum lumine, quam sine lumine; ergo omnino superfluit habituale lumen. Tum 5. quia si per lumen habituale intellectus beati redditur potens videre Deum, tanquam obiectum proportionatum, tunc eum videret per aliquam formam creatam, atque ita non supernaturaliter, sed potius naturaliter eum videret, cui tale lumen, mox ut infusum fuerit, naturaliter agat, sicut cecus supernaturaliter illuminatus, dicitur tamen naturaliter videre. Tum 6. si lumen habituale redderet intellectum potentem ad Deum videndum, ubi antea insufficientem virtutem habebat, & remota in ordine suo, profecto hoc esset, quia adveniente lumine cresceret nativa virtus intellectus, sed hoc est impossibile, quia idem num. intellectus non suscipit magis, & minus, neque virtus vitalis augeri potest per additionem alicuius non vitalis, ut est habitus luminis gloriae. Tum denique quia magis videtur necessarium, ponere speciem intelligibilem Dei, ut eius praesentia obiectiva sit in potestate Beati, quam lumen gloriae, sed illa non ponitur, omnes ferè fateantur, ergo nec lumen ponendum erit; maior probatur ex Scot. 3. d. 3. q. 9. ad 2. prin. ubi ait non tantum propter hoc, quod obiectum sit praesens anime est species in anima, sed etiam ut actus sit in potestate operantis.

Respondeo, primum argumentum probare solum, habitum luminis gloriae de facto non dari ad supplendum aliquem defectum ex parte obiecti, quia divina essentia de se summe intelligibilis, & visio intuitiva, qualis est beatifica, conaturaliter postulat, ab ipso obiecto in se praesente causari immediate, & non ab aliquo representativo, quod eius vires implet; atque ideo ex hoc capite lumen gloriae minime est necessarium. Ad 2. dicimus, esse necessarium ex secundo capite, non quidem, ut tribuat activi tatem aliquam vitalem in ordine suo, cum eam ex se habeat, sed ut constituat eam in esse agentis supernaturalis, & ut in ordine suo, id est, quantum est ex parte potentiae, sit in actu primo proportionato ad eliciendum actum secundum supernaturalem, nam in hoc sensu intelligi potest, quod Doct. docet 4. d. 49. q. 1. ad penultimum, quod intellectus creatus potentia naturalis habeat tantum virtutem remota ad eliciendam beatam visionem, quia in tali statu relicta est ex improportionata ad eam producendam, atque ideo indiget complemento supernaturale, quod elevari ex parte potentiae, & in ratione principii, ut declaratum est n. 102. probando hanc partem conclusionis, quod ad hoc modo deserviat lumen per modum habitus in intellectu creato, quia hoc modo magis conaturaliter salvari videtur productio visionis ab utroque principio supernaturali, & ex parte potentiae, quam ex parte obiecti, verum est tamen, hanc rationem non esse necessariam, sed probabilem, quia etiam sine tali habitu, per solum concursum specialem, obiecti salutaris sufficientis intellectus, ut possit actum secundum supernaturalem elicere, & quod adhuc virtus eius naturalis sit tantummodo remota, & incompleta, non proxima; & quod visio beata sit ad huc actus supernaturalis omnino secundum substantiam, quatenus intellectus sua naturali virtute, cum solo concursu generali Dei

